

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Lausuntopalvelu

VN/17575/2021

LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI SORA-SÄÄNNÖSTEN MUUTTAMISESTA

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, yliopistolakia ja ammattikorkeakoululakia sekä niihin liittyviä tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 26 §:ää ja rikosrekisterilain 6 §:ää. Lisäksi esityksessä ehdotetaan kumottavaksi opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta annettu laki.

AMKEN lausunto tarkastelee esitystä ammatillisen koulutuksen näkökulmasta.

Muutosehdotusten vaikutukset

Tiedonsaantioikeus 41 §

Opiskelijaksi ottamiseen liittyvä tiedonsaanti ammatillisen koulutuksen lain 41 §:ssä säädetään hakijan velvollisuudesta antaa tietoa aikaisemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta tai sen vireillä olosta sekä koulutuksen järjestäjän oikeudesta saada tietoa toiselta koulutuksen järjestäjältä salassapitosäädösten estämättä (82 §).

AMKE arvioi, että tiedonsaantioikeudet ovat riittävän laajat ja se on selkeä parannus nykytilaan. Onnistunut toimeenpano edellyttää riittävää ohjeistusta hakijoille ja koulutuksen järjestäjille.

Huumausainetestaus 84 § ja 85 §

Huumausaineiden testauksesta säädetään 84 §:ssä. Testaus edellyttää syytä epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena koulutukseen kuuluvassa oppimisympäristössä tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista. Lisäksi testaaminen edellyttää, että opiskelija toimii tai on siirtymässä toimimaan sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä ja jossa huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen.

Opiskeluoikeus voidaan pidättää (85 b §), jos opiskelija kieltäytyy tarkoitetuista terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin.

AMKE kannattaa huumausainetestauksen liittyviä esityksiä, koska ne selkiyttävät käytäntöjä ja lainsäädännöllistä perustaa.

Opiskeluoikeuden peruuttaminen 81 § ja 82 §

Ammatillisen koulutuksen lain 81 §:ssä säädetään opiskeluoikeuden peruuttamisesta. Esityksessä koulutuksen järjestäjän oikeutta peruuttaa opiskeluoikeuden laajennettaiisiin koskemaan myös iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden parissa työskentelyä, jos se olisi tarpeen näiden suojelemiseksi. Toiseksi esityksessä selkeytetään SORA-prosessin vireille tuloa, kun opiskelija on määrätty 82 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tarkastuksiin, tutkimuksiin tai kun opiskelijalle on varattu tilaisuus tulla opiskeluoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa kuulluksi. Kolmanneksi pykälässä määritellään koulutuksen järjestäjälle velvoite ohjata opiskeluoikeuden menettänyt henkilö hakeutumaan muuhun koulutukseen tai muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin.

AMKE pitää 81 §:n muutosehdotuksia kannatettavina.

Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa ja kurinpitoasiassa 93 §

Kiusaamisen ehkäisyä koulutuksessa koskeva lakiesitys HE127/2021 vp ja perustuslakivaliokunnan kuulemisen (PeVL 48/2021 vp) myötä opetus- ja kulttuuriministeriö esittää 93 §:n mukaan, että yksityisoikeudellisella ammatillisen koulutuksen järjestäjällä ei ole oikeutta erottaa oppivelvollista opiskelijaa. PeVL tulkitsee erottamisen merkittäväksi julkisen vallan käytöksi. Tämän takia erottamispäätöksen tekijän tulisi olla koulutuksen järjestäjän kotikunnan monijäseninen toimielin.

Tulkinta on AMKEN mielestä perustuslain vastainen. Suomessa toimii myös yksityisoikeudellisia perusopetuksen, kansanopistojen ja lukiokoulutuksen järjestäjiä, mutta vaatimus ei koske näitä koulutuksen järjestäjiä. Ongelma kärjistyy entisestään TUVA-koulutuksessa olevien oppijoiden osalta. Ongelma ei siis ole koulutusmuoto vaan myös järjestämismuotoon perustuva ristiriita oppivelvollisten osalta.

Oppivelvollisuuden laajentaminen ei ole muuttanut oikeustilaa perusopetuksen oppivelvollisten suhteen. Esitysluonnoksen mukaan ammatillisen koulutuksen yksityisoikeudelliset järjestäjät olisivat erilaisessa oikeudellisessa asemassa kuin yksityisoikeudelliset perusopetusta järjestävät koulutuksen järjestäjät. Samoin opiskelijoiden oikeusturva on kyseenalainen erityisesti tilanteissa, joissa koulutuksen järjestäjä toimii valtakunnallisesti useilla paikkakunnilla.

AMKE edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö korjaa 93 §:ää perustuslaillisen ongelman ennen kuin esitystä voi antaa eduskunnalle. Samalla AMKE nostaa esiin huolen, että koulutuslainsäädännössä ollaan murtaamassa järjestäjäneutraaliteettia, joka on toiminut pitkään lainsäädännön periaatteena.

AMKE muistuttaa, että koulutuksen järjestäjillä on velvollisuus tarjota oppivelvolliselle korvaavia opintoja, vaikka hänen oikeutensa osallistua opetukseen olisi pidätetty.

Laki opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta annetun lain kumoamisesta

Esityksellä kumottaisiin nykyinen laki opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta. Opiskeluoikeuden peruuttamispäätökseen muutosta haettaisiin lautakunnan sijaan paikallisesta hallinto-oikeudesta. Perusteluina lautakunnan lakkauttamiselle esityksessä annetaan käsiteltävien asioiden määrä ja laatu sekä mahdollisuus taata opiskelijoiden oikeusturva valitustiellä alueelliseen hallinto-oikeuteen.

Hallinto-oikeudet ovat Suomessa erittäin ruuhkautuneita ja niiden käsittelyajat ovat pitkiä. Esimerkiksi Helsingin hallinto-oikeuden käsittelyajat olivat vuonna 2021 6,7–12,8 kk ja Vaasan hallinto-oikeuden 6,9–22,3 kk. Henkilöasioita priorisoidaan käsittelyjärjestyksessä. AMKE pitää pitkiä käsittelyaikoja opiskelijoiden oikeusturvan kannalta kohtuuttomana. Käsittelyaikoja pitää pystyä lyhentämään.

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja

Saku Lehtinen
johtava asiantuntija

Lisätiedot

Johtava asiantuntija Saku Lehtinen
040 041 2057, saku.lehtinen@amke.fi